

Szokolczay Lajos

A HARMADNAPON REMÉNYE**Kiss György szobrászművészről**

Kiss György drámai hangoltságú képei - a szobrász festőnek indult - elsősorban expresszív, érzékiségében vad indulatokról árulkodnak. Csaknem szétfeszíti a képszerkezetet a vörösek, barnák, kékek, a feketébe-szürkébe ékszerűen behasító „átszűrt” fehér (piszkosfehér) rostjainak dinamikája. Az eruptív erő, egy sosemvolt vulkán magmáját maga mögött tudva, a legnagyobb rendezettség ellenére is megbontja a síkot. A föl-hordott festékréteg lassan plasztikussá kezd válni, mintha a faktúra nem elégednék meg a kétirányú kiterjedéssel.

Ez a kezdeti moccanás, a lélek háborgását térben és anyagban kifejezni vágyó, érzelemkítőréssel kísért dimenzióra való törekvés a szobrász első lépése. A kő érdes valósága vonzza, amelyet nem helyettesíthet - csak időlegesen - a szinte anyagszerűen megfestett, robbanásig telített (jobbára absztrakt) kép. Kiss György a tapintható, fogható, statikája ellenére is vibráló, tömörszerűségében és üreges voltában egyként szilárd világ - a plasztikailag megjeleníthető én - szerelmese. Nála a kő nemcsak a bányából kinyerhető rideg anyagot jelenti, hanem a képzelmeiben hozzá társítható összes építőelemet is. Legyen az valóságos vagy csupán érzelmileg-gondolatilag megélt, mint a múlt.

„A természeti erők harca, a széthullás drámája, a sziklát összetartó erők, a kövekből alkotott ókori csodák, a középkor katedrálisai, a világ felülről látható rendje, a lent megélt kuszaság, az emberi indulatok összecsapása és megbékélése: számomra ez a világ” - hangzik a csaknem tíz év előtti vallomás; ami nem más, mint a gondolkodó *ars poeticája*. Tömör, sallangtalan önporté. Összefoglaló jellegű kinyilatkoztatásának hitele van. S mikor a szobrászművész a kordába fogott agresszív ént a lírába ágyazott fejlődés-portré vonásaival elegyíti, fölöttébb tudja, hogy a megtett út állomásai - közöttük a természethez (természeti elemekhez) való vonzódás szinte egyenértékű a katedrálisok által jellemzett humanitással mint örök érvényű sugallattal - épp azáltal kapnak jelentőséget, hogy semmit se zár ki érdeklődési köréből. A megtartó erő, a már-már valláserejű alkotói hit - nemkülönben az életpályát a nyolcvanas évektől kezdve egyre intenzívebben meghatározó szakralitás - csupán folytatása annak a sornak, amit - kissé leegyszerűsítve - a természet mint misztérium jelképez. Persze a titok sokszor és megannyi ötletességgel fölfedtetett. Az ihletet adó munka (itt kiváltképp a visszahatás érvényes) szüntelen ott bizserog az ujjbegyekben, s a formai leleményt - szinte a témától függetlenül - a szabádon szárnyaló képzelet biztosítja.

Áttört terek, az ég boltozatát tartó oszlopok (érzelem-katedrálisok), sziklák, meredélyek, zátonyok, zárványok, csönddel belakott üregek, a világmindenséget átvilágító Nap-korongok és időtlen óceánok örvényei s hullámai olyan plasztikai bőséggel, sokszor a jelképerejű összevonás döbbenetével vannak *megérezkítve* Kiss György szobrain, érmein, plakettjein, hogy csak ámulunk a kifejezőerő ilyesféle tobzódása láttán. A csiszolt és a matt felületek kontrasztjai, a fény rejtett sugárzását kiemelő, a szimbólumértékű egyedi megoldásokat érzellemmel telítő plasztikai lelemények, a tenger mormolását,

a szél zúgását, a hullámok csattogását s végül az elemek megcsendesedését zenei harmóniaként belénk szuggeráló forma-költészeti bravúrok, a női torzót, úgy is mint a szerelem, a buja vágy, az érzékiség megtestesítőjét domborulatok-hajlatok kitárulkozásában megragadó absztrahálások - mind-mind szerepet játszanak abban, hogy a befogadó valódi élmény részese lehessen.

S ebből a szempontból a kettéhasított arcot vízmosásos tájjá alakító, s a szétszórt szemekben valamennyire az örület tüzeit is föllobbantó Csontváry-portré (*Csontváry III.* - 1984), a csípő-has-kebel háromszögében - épp az erős formák által - izzó testiségről árulkodó *Torzó* (1974) vagy a leheletfinom felületi játékával Debussy impresszionista zenéjét visszhangzó *Szikla és tenger I-VI. (1986-87)* című plakettsorozat egyformán hatásos. Miért? Mert ugyanaz a mester - a plasztika örvénylését önkifejezéssé avató istenáldotta tehetség - szellemujja (és valódi, formázó keze) vigyázza a tematikában és megjelenítési mód szerint egymástól elütő alkotásokat. De, tágitva a kört, említhetném az *Egészségünkre!* (1981) vérbő humorát, a vert érmek nemes eleganciáját (*Női Kosárlabda Európa-bajnokság* - 1997; *Budafoki Papírgyár* - 1990) vagy a viaszveszejtéssel készült kisméretű szobrok, eme megismételhetetlen - egyedi - csodák pusztulásvíziójából fogant megtartó erejét (*Keresztboltozat* - 1989; *Ami a katedrálisból megmaradt II.* - 1989).

A formai és lelki vívmányok, Jézus szenvedéstörténetét emberi példázattá, a megtöretés elleni tiltakozássá avató hit kellett-e az 1989-ben készült *Keresztút I-XIV.* című bronz dombormű megszületéséhez? A hely szelleme, hiszen a stációk a gyulai népi barokk kálváriára lettek elképzelve, megtette a hatását. Ám nem csupán a választott szülőföld várakozó figyelme alakította Kiss György - méretében és megvalósításában is - impozáns reliefsorozatát. A szobrászművész tisztában volt azzal, hogy az egyetemes művészetben is sokszor megelevenített téma - ha igazi hatást akar vele elérni - csak *új módon*, a stációk megszokott alakjainak és történeteinek modernizálásával kaphat formát.

A hagyományból tudjuk, hogy a Keresztút-variációk legfőbb alakja - érthetően - Jézus, és a szinte testrészévé vált *élő-holt* tárgy, a kereszt. Kiss György bibliai történetét átszellemítő zsenialitása abban van, hogy a nagy hatású szenvedéstörténetet stációról stációra a *két* - a pellengérré állító-mutogató, a keresztet görcsösen markoló, a földre támaszkodó, a kendő átnyújtásával könyörületet hozó, a megsegítő, az eláruló, a testet a ruhától megfosztó, az ácszög beveréséhez kalapácsot fogó, a holttestet a keresztről leemelő és azt sírba tevő kéz - *drámájává* tette. A domborműsorozat képmezőjében a kéz olyannyira hangsúlyossá vált, hogy gyakran - a drámai sűrítés szimbólumát növelve - szinte alaknagyságú. Az ítélkező, kitasztó, halálba küldő kéznél nincs megrázóbb (*I. Pilátus halálra ítéli Jézust, X. Jézust megfosztják ruháitól*), a segítő, gyámolító kéznél nincsen megejtőbb (*V. Cirénei Simont Jézus keresztjének hordozására kényszerítik; VI. Veronika odanyújtja Jézusnak keszkenőjét*). És ez még csak a kéz útja!

A főalak, Jézus stációjárása - a barnára patinázott bronzból kivillanó fényes testrészek kontrasztban állnak a környezettel - maga az alakmegjelenítés megannyi formája. A művész ahogy a bibliai történet szerinti végkifejlet felé halad, úgy csupasztja le - szenvedését ugyancsak átélve - szinte egy bordakosárban vergődő *szív*vé Jézust. Az átszellemítéssel, a megtöretett test fölmagasztosításával el tudja érni, hogy a korpusz megigazul. Ebben a sugallatban ott a *Harmadnapon* reménye.

A GYULAI
KÁLVÁRIA
DOMBOR-
MŰVEI
1989

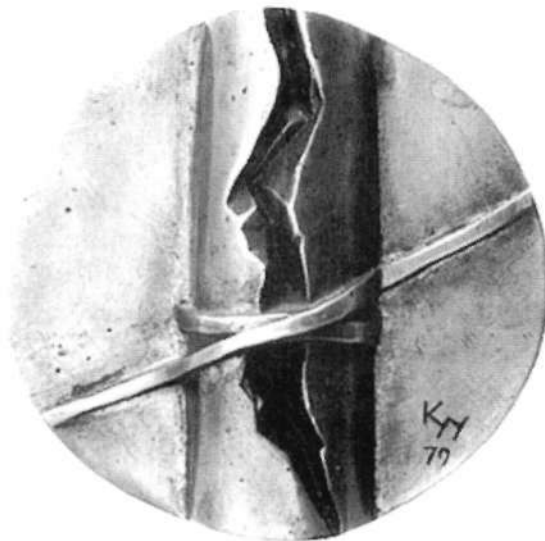
Bethlen Gábor fejedelem, 1 990

Tabernákulum, korpusszal (1995, Békéscsaba)

Szakadékok és gerincek I. (1985)

Kötések IV. (1973)

Szántás (1983)